ANDRAGOGUL ÎN SISTEMUL EDUCAȚIEI ADULȚILOR: PROFIL ȘI COMPETENȚE PROFESIONALE

THE ANDRAGOGUS IN THE ADULT EDUCATION SYSTEM: PROFILE AND PROFESSIONAL SKILLS

Carolina ȚURCANU, ORCID: 0000-0001-8450-3075
Universitatea de Stat din Moldova,
Chișinău, Republica Moldova

CZU: 37.013.83:374.7:37.015.3 e-mail: carolina.turcanu@usm.md

The intensive development of adult pedagogy, the increasing demands towards adult learning and education dictated by the labor market, internal and external factors, as well as growing personal needs, generate the need for the initial and continuous training of pedagogues - andragogues for this field. The andragogue is the teaching staff for adults. It should be noted that in the Republic of Moldova the first steps are being taken to initially train teaching staff for adults. In this article, the focus is on the general problems faced by teachers, including andragogists-practitioners: the low level of motivation for educational activity, the quality of teaching staff, unfavorable conditions for educational activity, etc. For the first time, the problem of the andragogue's professional skills is addressed: heuristic, communicative, teleological, instrumental, operational, decision-making skills. A model of the activity of the andragogue is also proposed: objectives, functions, actions, etc.

Keywords: *adult learning, andragogue, andragogy, professional skills, tutor.*

INTRODUCERE

Persoana care realizează profesional procesul educaţional şi asigură atingerea finalităţilor prognozate poartă numele de *profesor (pedagog)*[1]. Neprofesional, de educaţie se preocupă aproape toţi oamenii, însă numai profesorul ştie unde, ce şi cum trebuie de acţionat, numai profesorul dispune de competenţe de a acţiona în raport cu legităţile pedagogice.

Munca profesorului este una dintre cele mai complicate tipuri de activităţi umane. Însă, majoritatea nu conştientizează acest lucru şi se limitează la a percepe doar unele caracteristici externe subiective ale acestei activităţi. În acest context A.Disterveg a meţionat: *„Un profesor ineficient oferă educabililor adevărul, un profesor bun îi învaţă pe educabili să găsească singuri acest adevăr*” [1, p.227].

Epoca postmodernismului a generat schimbări de atitudini faţă de educaţie. În prim-plan se impun: pragmatismul, tehnologizarea, informatizarea etc. În acest context apar două pericole şi contradicţii: (1) măiestria pedagogică individuală se retrage

[1] Conceptul propus se referă și la cadrul didactic pentru adulți – *andragogul*.

pe planul doi, cedând locul tehnologiilor și (2) accentuarea laturii formative pune în pericol pe cea informativă, şi invers.

A „împăca" aceste două abordări este foarte complicat. Punând accentual pe una pierdem alta. De aceea, sarcina de a rezolva aceste contradicţii revine, în primul rând, pedagogului.

În societăţile corect organizate statutul pedagogului este foarte înalt. Teoretic, toată lumea cade de acord cu această afirmaţie. Însă, în mod practic situaţia diferă semnificativ. Viaţa a provocat (a câta oară) încă un scenariu al dezvoltării relaţiilor dintre societate şi profesor/ pedagog.

Învăţământul a devenit nu doar accesibil pentru toţi, ci şi obligatoriu nu mai jos decât nivelul prestabilit (în Republica Moldova învăţământul obligatoriu este de 9 ani). Practic, mulţi sunt impuşi să înveţe contrar voinţei lor. În aceasta şi constă contradicţia. Numeroase cercetări atestă că doar 20% din oameni au capacitatea de a munci în plan intelectual, 80% fiind capabili pentru activităţi vocaţionale. Actualmente orice persoană poate obţine atâta educaţie cât doreşte. Accesul la cunoştinţe este deschis pentru toţi şi nimeni nu este forţat a le obţine. În acelaşi timp, cunoştinţele obţinute prin instruire impusă nu sunt trainice; în acest caz se primeşte că omul este impus să îndeplinească voinţa altora.

S-a schimbat atitudinea faţă de serviciile educaţionale care în mare parte astăzi se prestează contra plată. Iar din cauza nivelului scăzut al profesionalismului unor pedagogi produsele activităţii educaţionale se dovedesc a fi de o calitate proastă. În acest caz nu competenţele reale ale absolvenţilor, ci diplomele devin „permise" în carieră. Este evident că această tendinţă ştirbeşte semnificativ sensul adevărat al instruirii. Şi trebuie să conştientizăm că ne paşte pericolul agramaţiei, care este problema nu atât a pedagogilor, cât a întregii societăţi.

Profesia de pedagog a devenit una neprestigioasă. Majoritatea absolvenţilor talentaţi activează nu în domeniul educaţional, în care s-au specializat, ci acolo unde sunt mai bine plătiţi, iar în sfera învăţământului se încadrează tot mai mulţi pedagogi slab pregătiţi care „umplă" (de altfel, cu mare greu) vidul format. Se constată o denaturare a viziunilor tradiţionale faţă de persoana cu studii superioare.

Noi nu vom putea promova reforme în domeniul ştiinţific, în viaţa socială, dacă învăţământul şi cultura vor fi la nivelul actual. Cu regret, şi la etapa actuală în instituţiile de învîţământ cu profil pedagogic nu se realizează diagnosticarea candidaţilor în planul dotării pedagogice. Desigur, ideal ar fi ca în activitatea educaţională să fie promovate persoane având capacităţi pedagogice evidente.

În acest sens, A.Dragu a evidenţiat mai multe tipuri de pedagogi [2].

Tabelul 1

Tipuri de profesori

Nr. d/o	**Trăsătura**	**A Eficient**	**B Ineficient**	**C Rigid**	**D Dependent de circumstanţe**
1.	Empatie	Identificare reală	Neidentificare	Identificare sterilă	Identificare simulată
2.	Sensibilitate, dragoste pentru copii	Trăire afectivă reală, în concordanţă cu cea a elevului	Atitudine de indiferenţă	Control raţional al relaţiilor afective cu elevii	Ataşare afectivă neselectivă, hiperprotectivă
3.	Echilibru afectiv	Adaptabilitate afectivă	Predomină dispoziţia afectivă negativă	Rigiditate, inflexibilitate afectivă	Libertate afectivă
4.	Ascendenţă, autoritate	Putere de influenţă	Autoritarism steril	Autoritarism binevoitor	Toleranţă, atitudine arbitrară
5.	Mobilitate a comportării	Adaptabil	Greu adaptabil	Conservator	Versatil
6.	Capacitate de anticipare şi cunoaştere a educabililor	Capacitate de relaţionare – integrare	Ambiguitate şi confuzie	Claritate şi completitudine cognitive	Reflectare globală, secvenţială
7.	Capacitate creatoare	Comportament ceativ, antischemă	Comportament stereotip	Comportament conformist cenzurat	Nonconformism
8.	Energie, perseverenţă	Forţă energică, vitalitate	Apatie	Tenacitate, inflexibilitate	Adaptare economicoasă
9.	Capacitate organizatorică	Capacitate de interacţiune şi diferenţiere operaţională între participanţii la acţiune	Capacitate limitată de coordonare şi conducere a unui sistem	Capacitate de asigurare a eficienţei independent de interacţiuni	Capacitate de a întreţine relaţii interpersonale şi de liberă comunicare
10.	Consecvenţă, obiectivitate	Consecvent-obiectivă	Oscilant-sugestibilă	Inflexibil-subiectivă	Inconstant-subiectivă

Prezintă interes modelul pedagogului ideal fundamentat de către I.Podlâsîi [3]:

Tabelul 2

Pedagogul ideal

Ca specialist	Ca lucrător	Ca om
• cunoaşterea teoriilor pedagogice; • posedarea măiestriei pedagogice; • cunoaşterea filosofiei educaţiei, teleologiei; • cunoaşterea psihologiei; • posedarea de tehnologii educaţionale; • capacitatea de a organiza raţional activitatea; • dragostea faţă de specialitate; • dragostea faţă de elevi; • încrederea în elevi; • capacităţi pedagogice; • erudiţie generală; • răbdare; • optimism; • empatie; • creativitate; • reacţie imediată; • spiritualitate; • înţelegere; • dorinţa de a lucra cu elevii; • comunicativitate; • exigenţă; • stăpânire de sine; • echitabil; • capacităţi manageriale; • capacitatea de a asculta.	• capacitatea de a înainta obiective şi de a le atinge; • capacitatea de a distribui timpul; • formarea continuă; • orientarea permanentă spre asigurarea calităţii; • capacităţi creative; • optimism conştient; • dorinţa de a lucra; • capacitatea de a activa în echipă; • responsabilitate; • activism; • orientarea în situaţii educaţionale.	• calităţi morale înalte; • participarea în viaţa socială; • poziţie socială activă; • civism dezvoltat; • exemplu pentru alţii; • respectarea legilor; • mândrie naţională; • patriotism; • sănătate; • umanism; • necesitatea de a comunica; • deschidere; • atitudine critică faţă de acţiunile proprii.

ANDRAGOGUL: COMPETENŢELE PROFESIONALE/ PEDAGOGICE

De menţionat că activitatea andragogică doar pe jumătate este construită în baza tehnologiei raţionale, partea a doua ţine de artă/ măiestrie. De aceea, prima cerinţă faţă de andragog este cea legată de competenţele profesionale (andragogice).

Aşadar, competenţele andragogice reprezintă calitatea personalităţii reflectată integrat în activitatea cu educabilii-adulţi.

În literatura de specialitate gasim mai multe abordari şi clasificări ale competenţelor andragogice. Termenul „*competenţă*” are înţelesul de abilitate de a satisface scopurile educaţiei [4, p.180-181].

Competența profesională în acțiunea educativă desemnează abilitatea de a se comporta într-un anume fel într-o situație de învățare. În acest sens, „competența reprezintă posibilul comportament, în timp ce performanța dezvăluie realul comportament” [5, p.99]. Competența este condiționată de informație, iar aceasta acționează asupra performanței și asupra stilului de muncă al andragogului în mediul de învățare. Există astfel următoarea relație:

N.Mitrofan identifică următoarele competențe profesionale: *competența euristică* (nivelul dezvoltării intelectuale, gândirea critică și creativă); *competența de comunicare* și *empatică* (inițierea și declanșarea actului comunicării cu educabilii de către andragog prin combinarea diverselor aspecte ale căilor de transmitere și decodificare a mesajului – calea verbală și nonverbală cu particularitățile lor specifice de expresivitate – și stăpânirea de către andragog a anumitor atribute fiziologice și psihice spre a se face înțeles); *competența epistemică* (repertoriul de cunoștințe în domeniul cunoașterii profesat, noutatea și consecința acestora asupra comportamentului educabililor); *competența teleologică* (capacitatea de a concepe rezultatele educației sub forma unei pluralități de scopuri cu dimensiuni informaționale, axiologice și pragmatice, care pot și trebuie să fie nuanțate ca posibil andragogice, rațional gândite și operaționalizate); *competența instrumentală și de conducere* (de cunoaștere a unor limbi străine și de utilizare a ansamblului de metode și de mijloace ale educației în vederea creării unei performanțe comportamentale a educabililor adecvate scopurilor urmărite); *competența operațională* (capacitatea de a utiliza o aplicație sau mai multe, dar nu de a o modifica sau crea); *competența decizională* (alegerea între cel puțin două variante de acțiune în funcție de valoarea sau de utilitatea mai mare pe care o au în a afecta comportamentul educabililor); *competența de evaluare* (măsurarea corectă a rezultatelor atinse în acțiunea educativă cu educabilii și de către educabili) [6, p.182].

I.Podlâsîi evidențiază următoarele categorii de competențe profesionale: *organizatorice* (organizarea grupului de educabili, diagnosticarea și practicarea activității cu educabilii, monitorizarea activității educabililor etc.); *didactice* (conceperea rezultatelor învățării, aplicarea tehnologiilor andragogice eficiente, motivarea învățării etc.); *perceptive* (înțelegerea educabilului, evaluarea obiectivă a stării emoționale a educabililor, stabilirea particularităților psihice ale acestora etc.); *comunicative* (inițierea actului de comunicare, relaționarea eficientă cu educabilii etc.); *sugestive* (influența emoțional-volitivă asupra educabililor); *investigaționale* (aprecierea situațiilor de învățare, realizarea cercetărilor aplicative); *epistemice* (învățarea pe parcursul carierei pedagogice).

În Republica Moldova de abea se pune problema pregătirii formatorilor în educația adulților – andragogilor de diferite specializări: formator, tutore, consilier, manager.

Există unicul masterat în cadrul Universității de Stat din Moldova în cadrul căruia se pregătesc „formatori” – „formarea de formatori”, însă fără a concretiza denumirea andragogică. În genere noțiunile de „andragogie”, „andragog” nu au o răspândire largă în cadrul comunității pedagogice din țară.

E de menţionat, că în activitatea de formare profesională continuă a specialiştilor activează, de regulă, cadre didactice din domeniu cu titluri ştiinţifice, însă fără pregătire specială, acumulând experienţa de a lucra cu adulţii, în practica reală.

Totodată, învăţarea şi educaţia nonformală, nonprofesională este realizată adeseaori de specialişti de diferite profiluri, având o experienţă practică în domeniul, de regulă, entuziaşti.

Este evidenta faptul, că fără promovarea a unei politici eficiente de formare a formatorilor în educaţia adulţilor – andragogilor, este imposibil de format un sistem viabil de învăţare şi educaţie formală/ nonformală a adulţilor. Pentru a obţine statut de andragog e nevoie de realizat următorii ***paşi***:

✓ *opţiunea* – alegerea conştientă a profesiei în raport cu particularităţile psihologice şi individuale proprii;

✓ *formarea* profesională iniţială unui sistem de competenţe a unor experienţe în rezolvarea problemelor educaţionale;

✓ *adaptarea* profesională – asimilarea profesiei, noilor roluri sociale, formarea calităţilor individuale şi profesionale, acumularea experienţei profesionale;

✓ *profesionalizarea* **–** formarea competenţei proprii cu referire la educaţia adulţilor, integrarea calităţilor individuale şi a celor profesionale;

✓ *măiestria pedagogică* – realizarea deplină în activitatea profesională.

Andragogul trebuie să dispună de: competenţe profesionale specifice şi de comunicare; calităţi personale: etice, morale etc.; cultură profesională: intelectuală, emoţională, axiologică; acţională.

Tabelul 3

Modelul activităţii andragogului

Obiective	Funcțiile andragogului	Acțiunile adultului
Diagnosticare psiho-andragogică a adultului		
• Identificarea particularităților de cunoaștere și învățare a adulților, indicatorilor individuali de învățare. • Susținerea și dezvoltarea motivată pentru învățarea, stabilirea nevoilor și problemelor concrete ale adulților. • Analiza nivelului de competențe formate anterior. • Identificarea nivelului de experiențe: sociale, profesionale, educaționale	• Expert în domeniul andragogiei • Organizator • Consultant • Mesager • Andragog-psiholog • Tutore	Pregătirea către procesul diagnostic. Conștientizarea responsabilității proprii. Automotivarea, conștientizarea importanței procesului diagnostic.

Planificarea procesului de învățare		
• Elaborarea curriculumului educațional axat pe nevoi și contexte. • Stabilirea finalităților învățării. • Identificarea unităților de conținuturi. • Stabilirea strategiilor, metodelor și formelor de învățare. • Stabilirea mecanismelor de monitorizare și evaluare a rezultatelor învățării	• Expert în domeniul andragogiei • Andragog • Conceptor de curricula	• Conștientizarea importanței etapei date și a responsabilităților proprii • Capacitatea de a formula finalități • Conștientizarea importanței unităților de conținut • Cunoașterea formelor, metodelor de predare-învățare-evaluare
Crearea condițiilor de realizare a procesului andragogic		
• Asigurarea mediului favorabil de învățare. • Asigurarea științifico-didactică/ curriculară. • Asigurarea motivației pentru învățare	• Organizator • Consultant • Tutore • Psiholog	• Participare în crearea climatului psihologic favorabil • Automotivare
Realizarea procesului de învățare		
• Organizarea interacțiunilor a participanților în procesul de învățare • Diagnosticarea funcțional-cognitivă a adulților din perspectiva pregătirii către învățare • Stabilirea problemelor concrete de învățare • Crearea situațiilor de învățare • Monitorizarea procesului de învățare	• Expert • Organizator • Consultant • Tutore	• Percepție • Memorare • Reproducere • Susținerea • automotivarea
Evaluarea rezultatelor învățării		
• Stabilirea nivelului real al rezultatelor învățării • Stabilirea posibilităților nevoii de învățare • Formularea finalităților de perspectivă • Motivarea autoformării continue	• Evaluator	• Demonstrarea nivelului a rezultatelor învățării • Proiectarea perspectivelor de învățare • Autoformare

Corectarea procesului de învățare		
• Corectarea conținutului, metodelor și tehnicilor de învățare • Reactualizarea finalităților în raport cu schimbarea contextelor și nevoilor de învățare • Corectarea criteriilor și modalităților de evaluare	• Manager • Expert • Tutore	• Formularea opiniei proprii cu referire la procesul de organizare a învățării

La etapa actuală a învățării și educației adulților a apărut o nouă specializare – *tutore*: consultatnt, organizator, conceptor.

În afară de cunoașterea Andragogiei el trebuie să dispună de unele caracteristici și calități specifice și, în primul rând, să promoveze o abordare pozitivă a educabililor-adulți și să fie capabil singur să învețe pe tot parcursul vieții.

Tutorele trebuie să fie expert în instruire, educație și motivare a adulților pentru învățare.

Tutorele are următoarele ***obligații***: elaborarea în comun cu cei ce învață a curricula de învățare a adulților; elaborarea calendarului de realizare a sarcinilor individuale în raport cu nevoile și opțiunile ale adulților; participă în proiectarea procesului de învățare la toate etapele; selectează și aplică forme și metode eficiente de învățare; monitorizează lucrul individual al adulților; asigură motivarea înaltă a adulților către învățare; participă în diferite tipuri de consultări; permanent participă în formări continue.

Așadar, tutorele-andragog are și următoarele ***responsabilități***: a învăța să învețe, organizarea, realizarea și monitorizarea învățării și educației adulților, motivarea adulților pentru învățarea, consultarea acestora, perfecționarea tehnologiilor de învățare și educație a adulților.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Ca rezultat al acsetui studiu se prezintă modelul activității andragogului, sistemul de competențe profesionale, deschiderea de perspective privind formarea inițială și continue a cadrelor didactice pentru adulți. Pentru discuțiise propun următoarele întrebări:

- Este oare nevoie de formare inițială a andragogilor?
- Cum pot fi motivați pedagogii să se recalifice în andragogi?
- Care este rolul andragogului în stailirea nevoilor de învățare de către adulți?

CONCLUZII

Perioada actuală a generat mai multe provocări și contexte mai puțin favorabile pentru cadrele didactice, icnlusiv cadrele didactice pentru adulți. Deși, se întreprind mai multe încercări de a îmbunătăți situația în sistemul de învățământ și, în special, cu referire la cadrele didactice. Mai puțin se discută despre statutul și rolul andragogilor.

Caracterizarea tipurilor de andragogi, propunerea unui model de activități al andragogului și a unui sistem de competențe în acest sens, asigură unele condiții de formare inițială și continue a cadrelor didactice pentru adulți – andragogii.

Referințe:

1. ДИСТЕРВЕГ, А. *О природосообразности и культуросообразности воспитания*. Избрание педагогических сочинений. Москва, 1956.
2. DRAGU, A. *Structura personalităţii pedagogului*. Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică, 1996.
3. НОЙНЕР, Т. *Педагогика.* Москва, 1984.
4. CĂLIN, M. *Teoria şi metateoria acţiunii educative*. Bucureşti: Aramis, 2003.
5. BELOUS, V. *Inventica.* Iaşi: Asachi, 1992.
6. CĂLIN, M. *Op.cit*.